

CK.0000067624

N LỆ HÀNG - CHU ĐÌNH TỚI

BỆNH HỌC ĐỘNG VẬT

NGUYỄN
ĐOC LIỆU

9

VĂN LỆ HẰNG - CHU ĐÌNH TỎI

BỆNH HỌC ĐỘNG VẬT

NHÀ XUẤT BẢN ĐẠI HỌC SƯ PHẠM

NHÀ XUẤT BẢN ĐẠI HỌC SƯ PHẠM

Địa chỉ: 136 Xuân Thủy, Cầu Giấy, Hà Nội
Điện thoại: 04.37547735 | Fax: 04.37547911
Email: hanhchinh@nxbdhsp.edu.vn | Website: www.nxbdhsp.edu.vn

BỆNH HỌC ĐỘNG VẬT

Văn Lệ Hằng – Chu Đình Tới

Chịu trách nhiệm xuất bản:

Giám đốc ĐINH NGỌC BẢO
Tổng biên tập ĐINH VĂN VANG

Hội đồng thẩm định:

TS. DUƠNG THỊ ANH ĐÀO
TS. ĐÀO ĐỨC THÀ.

Biên tập nội dung:

PHẠM HỒNG BẮC

Kĩ thuật vi tính:

ĐÀO PHƯƠNG DUYẾN

Trình bày bìa:

PHẠM VIỆT QUANG

Mã số: 01.01.532/1001. ĐH 2013
In 1000 cuốn, khổ 17x24cm, tại Công ty Cổ phần In Phúc Yên
Đăng kí KHXB số: 74 – 2013/CXB/532 – 84/ĐHSP ngày 14/1/2013
In xong và nộp lưu chiểu tháng 7 năm 2013.

Mục lục

Trang

Lời nói đầu	7
Chương 1. DƯỢC LÝ HỌC	8
A. Đại cương về thuốc và những nguyên lý chung khi sử dụng thuốc thú y	8
I. Khái niệm về thuốc.....	9
II. Nguồn gốc của thuốc.....	9
III. Phân loại thuốc	11
IV. Tác dụng của thuốc đối với cơ thể vật nuôi.....	13
V. Sự hấp thu, biến đổi và thải trừ thuốc trong cơ thể	16
VI. Nguyên tắc sử dụng thuốc	18
B. Một số thuốc thường dùng trong thú y	18
I. Thuốc sát trùng, khử trùng	18
II. Thuốc kháng sinh.....	20
III. Thuốc kháng khuẩn tổng hợp.....	28
IV. Thuốc trị kí sinh trùng	29
V. Vacxin.....	31
VI. Huyết thanh	37
Chương 2. ĐẠI CƯƠNG VỀ BỆNH ĐỘNG VẬT	38
1. Khái niệm bệnh.....	38
2. Tác hại của dịch bệnh ở vật nuôi	39
3. Triệu chứng bệnh	40
4. Tiên lượng bệnh	41
5. Các phương pháp khám bệnh.....	42
6. Ứng dụng công nghệ sinh học trong chẩn đoán bệnh.....	48
7. Nguyên nhân gây bệnh và các loại bệnh.....	48

Chương 3. BỆNH TRUYỀN NHIỄM Ở VẬT NUÔI	50
A. Đại cương về bệnh truyền nhiễm.....	50
1. Sự phát sinh và phát triển bệnh truyền nhiễm trên cơ thể vật nuôi	50
2. Sức đề kháng và đáp ứng miễn dịch chống bệnh truyền nhiễm.....	54
3. Quy luật phát sinh, phát triển bệnh truyền nhiễm trên quần thể vật nuôi (quá trình sinh dịch).....	67
4. Phòng chống dịch bệnh truyền nhiễm.....	72
B. Một số bệnh truyền nhiễm ở vật nuôi – bệnh truyền nhiễm chung cho nhiều loài động vật	72
I. Bệnh nhiệt thán	72
II. Bệnh lở mồm long móng.....	76
III. Bệnh lao	80
C. Bệnh truyền nhiễm ở lợn.....	84
I. Hội chứng rối loạn hô hấp và sinh sản ở lợn	84
II. Bệnh tụ huyết trùng lợn	89
III. Bệnh phó thương hàn lợn	90
IV. Bệnh đóng dấu lợn	92
V. Bệnh dịch tả lợn	94
D. Một số bệnh truyền nhiễm ở gia cầm	97
I. Bệnh niu-cát-xơn ở gà	97
II. Bệnh cúm gia cầm	99
III. Bệnh tụ huyết trùng gia cầm	106
E. Bệnh truyền nhiễm ở trâu bò	108
I. Bệnh tụ huyết trùng trâu, bò	108
II. Bệnh dịch tả trâu, bò	109
Chương 4. BỆNH NỘI, NGOẠI VÀ SẢN KHOA	112
A. Đại cương về bệnh nội, ngoại và sản khoa	112
1. Khái niệm.....	112
2. Các nguyên nhân gây nên bệnh nội, ngoại khoa và sản khoa.....	113
3. Chẩn đoán bệnh nội, ngoại khoa và sản khoa.....	114
4. Điều trị bệnh nội, ngoại, sản khoa	114
B. Một số bệnh nội, ngoại khoa, sản khoa ở động vật	116
I. Bệnh chướng hơi dạ cỏ	116

II. Áp xe	118
III. Viêm tử cung	120
Chương 5. BỆNH KÍ SINH TRÙNG Ở VẬT NUÔI	126
A. Đại cương về kí sinh trùng.....	126
1. Nguyên nhân.....	126
2. Điều kiện phát sinh bệnh kí sinh trùng	127
3. Nguồn gốc và phân loại kí sinh trùng	127
4. Một số đặc điểm sinh học của kí sinh trùng.....	129
5. Dịch tễ học bệnh kí sinh trùng	130
6. Những thiệt hại do kí sinh trùng gây ra	130
7. Miễn dịch kí sinh trùng và ứng dụng	131
B. Một số bệnh kí sinh trùng thường gặp ở vật nuôi	132
I. Bệnh giun đũa lợn	132
II. Bệnh sán lá ruột lợn	134
III. Sán lá gan trâu bò	136
IV. Bệnh gạo lợn	140
PHẦN THỰC HÀNH	144
Bài 1. Thuốc và vacxin.....	144
Bài 2. Một số phương pháp đưa thuốc vào cơ thể động vật	147
Bài 3. Phương pháp mổ khám động vật nghi mắc bệnh truyền nhiễm	149
Bài 4. Một số phương pháp chẩn đoán giun, sán.....	152
Tài liệu tham khảo.....	156

Lời nói đầu

Giáo trình **Bệnh học động vật** được biên soạn nhằm đáp ứng nhu cầu nghiên cứu và giảng dạy bậc đại học của Khoa Sinh học, Trường Đại học Sư phạm Hà Nội. Cuốn giáo trình cũng có thể được sử dụng làm tài liệu giảng dạy, tham khảo cho giảng viên và sinh viên các chuyên ngành sinh học, thú y, sinh y... của các trường cao đẳng và đại học khác. Ngoài ra, giáo trình cũng cung cấp những thông tin hữu ích cho các bác sĩ thú y, người chăn nuôi tham khảo trong quá trình công tác và làm việc.

Cấu trúc nội dung giáo trình gồm 5 chương và một phần thực hành. Các tác giả đã cố gắng trình bày một cách cô đọng và cập nhật những kiến thức về được lí và về các bệnh xảy ra trên động vật nuôi. Qua đó, hi vọng sẽ cung cấp cho người học những kiến thức cơ bản, cần thiết nhất về thuốc cũng như những nguyên tắc cần tuân thủ khi sử dụng thuốc; các nguyên nhân gây bệnh và cơ chế kháng bệnh của cơ thể, làm cơ sở cho các biện pháp phòng chống bệnh khoa học và hiệu quả. Giáo trình cũng cung cấp hiểu biết về một số bệnh cụ thể: nguyên nhân, cơ chế sinh bệnh, triệu chứng bệnh tích, phương pháp chẩn đoán và cách phòng trị một số bệnh thường gặp ở vật nuôi. Qua đó biết vận dụng để tổ chức thực hiện tốt công tác vệ sinh phòng bệnh cho động vật nói chung và vật nuôi ở gia đình và địa phương.

Cuốn giáo trình được biên soạn lần đầu nên không tránh khỏi còn nhiều thiếu sót. Các tác giả mong nhận được nhiều ý kiến đóng góp của bạn đọc và các nhà chuyên môn để tài liệu này được hoàn thiện và hữu ích hơn.

CÁC TÁC GIẢ

Để thuận lợi cho bạn đọc thấy rõ hơn các biểu hiện bệnh tích trên động vật, xin mời download một số hình màu tại địa chỉ:

<http://www.mediafire.com/?0gvt2a88iy2guqq>

Chương 1

DƯỢC LÝ HỌC

A. ĐẠI CƯƠNG VỀ THUỐC VÀ NHỮNG NGUYÊN LÝ CHUNG KHI SỬ DỤNG THUỐC THÚ Y

Dược lý học thú y là môn học chuyên nghiên cứu về tính năng, tác dụng của thuốc đối với cơ thể vật nuôi.

Lịch sử nghiên cứu thuốc phát triển cùng với lịch sử phát triển của xã hội loài người. Ngay từ thời nguyên thủy, con người khi bị đau đớn, bệnh tật đã biết sử dụng những loại cây cỏ có trong thiên nhiên để ăn, uống, bôi, đắp... và thấy giảm đau khỏi bệnh. Từ đó, người ta dần tập hợp được kinh nghiệm dùng thuốc trị bệnh tuy lúc đầu còn thô sơ.

Thời cổ đại đã xuất hiện nhiều công trình nghiên cứu về thuốc của Trung Quốc, Ấn Độ, Việt Nam và nhiều nước khác. Cuối thời Trung cổ, người ta đã biết sử dụng các chất hoá học như thủy ngân, sắt, đồng... vào việc trị bệnh, mở ra một ngành Hoá học dược phẩm từ đó.

Ngày nay, nhờ sự phát triển của các ngành khoa học như Hoá học, Sinh lí học, Sinh hoá học..., Dược lí học cũng phát triển mạnh mẽ. Những nhà Vi sinh vật học như Patstơ (Pasteur, 1822 – 1895), Metnhicôp (Metchnikov 1845 – 1910), Kốc (Kock) đã có nhiều công trình nghiên cứu thuốc phòng và chữa bệnh.

Học thuyết thần kinh của Pap-lop (Pavlov) đã chỉ ra rằng cơ thể là một khối thống nhất; cơ thể và ngoại cảnh có quan hệ mật thiết với nhau do đó đã mở ra cho Dược lí học hướng nghiên cứu mới.

Cuộc Đại chiến lần thứ nhất và thứ hai thúc đẩy việc tìm kiếm các thuốc mới chống nhiễm trùng như Penicilin, Streptomycin, Sunfamid.

Ở Việt Nam cũng đã có một nền y học rất phong phú. Các danh y như Lãn Ông, Phan Phù Tiên, Tuệ Tĩnh đã để lại nhiều công trình về thuốc. Hiện nay Nhà nước đang tổ chức nghiên cứu lại về dược liệu học trên cơ sở khoa học và đã thu được nhiều kết quả tốt.

I. KHÁI NIỆM VỀ THUỐC

1. Khái niệm thuốc

Thuốc là những hợp chất vô cơ, hữu cơ hay những chế phẩm sinh học có trong tự nhiên hoặc do con người tạo ra dùng để điều trị và phòng bệnh cho người và động vật.

2. Mối liên hệ giữa thuốc, chất độc và thức ăn

– Thuốc là những chất khi đưa vào cơ thể vật nuôi giúp cơ thể đang bị rối loạn về một chức năng sinh lí nào đó trở lại bình thường (thuốc chữa bệnh), hoặc giúp cơ thể vật nuôi có sức đề kháng, chống được với bệnh (thuốc phòng bệnh).

– Chất độc: là những chất khi vào cơ thể với liều lượng nhỏ đã gây nên những kích thích nguy hiểm, làm rối loạn chức năng sinh lí của cơ thể; nếu dùng với liều lớn hơn có thể gây ra tử vong.

– Thức ăn: được đưa vào cơ thể qua đường tiêu hoá với số lượng và tỉ lệ thích hợp để nuôi dưỡng cơ thể, giúp cơ thể sống, sinh trưởng và phát triển bình thường.

Giữa thuốc và chất độc đôi khi khó xác định ranh giới, có khi chỉ khác nhau về liều lượng hoặc cách sử dụng. Ví dụ: Nọc rắn rất độc nhưng lại được dùng làm nguyên liệu để chế một số loại thuốc. Hoặc muối ăn, trong khẩu phần ăn, nó đóng vai trò thức ăn, nhưng nếu sử dụng để sát trùng hoặc truyền tĩnh mạch dưới dạng dung dịch nước muối sinh lí (NaCl 0,9%) thì có vai trò là thuốc. Khi sử dụng muối quá liều cũng có thể gây ngộ độc cho vật nuôi.

II. NGUỒN GỐC CỦA THUỐC

Thuốc có từ rất nhiều nguồn gốc khác nhau, có thể phân ra như sau:

1. Thuốc có nguồn gốc từ thực vật

Thuốc có nguồn gốc thực vật là những loại thuốc lấy từ rễ, thân, lá, hoa... của các cây cỏ tự nhiên. Ví dụ:

– *Từ lá*: lá tía tô, lá kinh giới, cỏ màn trâu có tác dụng chữa chứng cảm nóng; lá vông chữa chứng mất ngủ, lá khế chữa ngộ độc sắn.

– *Từ quả*: quả dành dành có tác dụng lợi tiểu, cầm máu, chữa các bệnh sốt cao, mất ngủ, viêm gan, chảy máu cam, đi lị ra máu... Quả sử quân tử để tẩy giun cho lợn.

– *Từ thân và rễ*: cây sài đất chữa mụn nhọt, rau má có tác dụng giải nhiệt, rễ cây cỏ tranh có tác dụng lợi tiểu.

– *Từ hoa*: hoa kim ngân chữa mụn nhọt, mẩn ngứa (phối hợp với quả ké có